

Program

Policy

Handlingsplan

Riktlinje

Program för hållbar utveckling 2026–2040

Antaget av kommunfullmäktige 2026-02-05

Dnr: KS 2025/00020

Informationsklass: Publik

VÄSTERÅS STAD

Innehållsförteckning

Inledning	3
Vad är hållbar utveckling?.....	3
EKOLOGISK HÅLLBARHET	4
SOCIAL HÅLLBARHET	4
EKONOMISK HÅLLBARHET	4
Kommunens roll i hållbar samhällsutveckling	5
Sammanfattning av dagens hållbarhetsutmaningar för Västerås	5
Målbilder för ett hållbart Västerås	6
I VÄSTERÅS HÅLLER VI OSS INOM PLANETENS GRÄNSER OCH LIVSKRAFT FRODAS ..	6
VÄSTERÅS ÄR EN STOLT, INKLUDERANDE OCH INNOVATIV KOMMUN	7
I VÄSTERÅS HAR VI ETT RIKT OCH HÅLLBART LIV FÖR ALLA – HELA LIVET	7
Genomförande och uppföljning.....	7

Inledning

Syftet med detta program är att fastslå målbilder för den långsiktigt hållbara samhällsutvecklingen för Västerås som geografiskt område samt för de som bor och verkar här. Programmet ska ge en gemensam drivkraft och inriktning för koncernens hållbarhetsarbete, samt bidra till att alla tre hållbarhetsdimensioner – den ekologiska, sociala och ekonomiska - integreras i all planering, verksamhet och uppföljning som koncernen Västerås stad bedriver. Programmet utgår från och omfattar samtliga FN:s globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030.

Programmet är styrande för koncernen Västerås stad. Det innebär att alla koncernens medarbetare har ett ansvar att bidra till programmets målbilder. Målbilderna i programmet utgår från följande:

- FN:s konventioner och mål
- EU:s lagar och mål
- Sveriges lagar och mål
- Västerås stads vision
- Analyser av förutsättningar och utmaningar i Västerås och i vår omvärld

Vad är hållbar utveckling?

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer våra behov idag, utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.

Det handlar om att nå social utveckling inom ramen för vår enda planet, och med ekonomin som medel. Det innebär att alla människors behov blir tillgodosedda inom planetens och ekosystemens kapacitet.

För att uppnå hållbar utveckling behöver vi ta hänsyn till alla tre hållbarhetsdimensioner: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. De tre dimensionerna hänger ihop och påverkar varandra, det går alltså inte att uppnå god hållbarhet inom en dimension utan att ha god hållbarhet inom de andra dimensionerna. I arbetet för hållbar utveckling uppstår således synergier mellan många delar, men också målkonflikter. För att främja hållbar utveckling är det viktigt att identifiera synergier att utnyttja, och konflikter att hantera, mellan hållbarhetens olika dimensioner. Alla målkonflikter kommer inte gå att lösa, ibland behöver en fråga prioriteras framför en annan genom politiska ställningstaganden.

EKOLOGISK HÅLLBARHET

Grundförutsättningen för hållbar utveckling är att den ekologiska dimensionen och funktionaliteten bevaras och, där det behövs, förstärks. Detta för att bevara naturens egenvärde men även så att människan kan livnära sig och skapa en ekonomisk utveckling.

Ekologisk hållbarhet innebär att miljön skyddas mot skador och negativ påverkan oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan. Mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en långsiktigt god hushållning tryggas utifrån miljömässig, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt.

SOCIAL HÅLLBARHET

Med social hållbarhet menas ett jämställt och jämlikt samhälle där alla har lika möjligheter att leva ett gott liv med god hälsa utan orättvisa skillnader. Det innebär att alla får sina grundläggande behov tillgodosedda och att de mänskliga rättigheterna säkerställs. Med alla menas alla oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, socioekonomisk status och geografisk hemvist. Det betyder exempelvis att särskild hänsyn behöver tas till barn och personer med funktionsnedsättning, samt att det inte finns orättvisa skillnader mellan kvinnor och män.

I ett socialt hållbart samhälle har människor egenmakt att påverka sina livsvillkor, känner tillit till varandra och är inkluderade och delaktiga i samhällsutvecklingen. Ett socialt hållbart samhälle är tryggt och robust; det är starkt, anpassningsbart och kan hantera förändringar. Social hållbarhet är en grund för demokrati i samhället och behövs för en god samhällsekonomi.

EKONOMISK HÅLLBARHET

Ekonomisk hållbarhet handlar om att bygga och upprätthålla en stabil och balanserad ekonomi som kan förse samhället med sina behov på både kort och lång sikt utan att kompromissa med framtida generationers möjligheter att tillfredsställa sina egna behov. En stabil och balanserad ekonomi är grundläggande för omfördelning av ekonomiska medel och att skapa jämlika förutsättningar i samhället, samt möjliggör investeringar i långsiktiga hållbara lösningar som gröna teknologier och förnybar energi. Genom affärsmässiga beslut, ansvarsfulla investeringar och sund konkurrens säkerställs ett varaktigt värde som stärker samhällsekonomins motståndskraft över tid. Det skapar förutsättningar för invånarna att få tillgång till grundläggande behov så som utbildning, omsorg, sysselsättning och arbete.

Kommunens roll i hållbar samhällsutveckling

Hållbar utveckling och hållbar omställning handlar om att lösa komplexa samhällsutmaningar. Detta kräver ett långsiktigt och uthålligt arbete. Västerås stads koncern har utifrån vårt breda uppdrag relativt stora möjligheter att påverka och driva utveckling mot ett hållbart samhälle. Kommuners ansvar att bidra till hållbar utveckling finns med i Sveriges grundlag, genom Regeringsformen. Här slås fast att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskildes frihet och värdighet. Den anger också att det allmänna (stat, kommuner och regioner) ska:

- Främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.
- Verka för social välfärd och ekonomisk trygghet samt att motverka diskriminering och främja jämlikhet.
- Skydda den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd.

Vår roll som kommun är att integrera hållbarhet i allt vi gör inom ramen för vår egen rådighet, samt att agera möjliggörare gentemot övriga aktörer som bor och verkar i Västerås. Vi ska bidra till hållbar utveckling genom att ta täten och vara ett föredöme. I Västerås arbetar vi proaktivt både med att främja och stärka det som är positivt, samt med att förebygga riskfaktorer och negativ utveckling.

Sammanfattning av dagens hållbarhetsutmaningar för Västerås

Den nuläges- och behovsanalys som togs fram 2025 visar bland annat följande:

- Västerås påverkan på klimatet är för högt. Det är el/värme och transporter som står för de största utsläppen.
- Vatten och mark är förorenade, och det behövs starkare arbete för att skydda natur, ekosystemtjänster och biologisk mångfald vid stadsutveckling. Även luftkvaliteten är otillfredsställande.
- Det finns en ojämlikhet i livsvillkor i Västerås. Bland annat är hälsan ojämnt fördelad, med sämre hälsa bland kvinnor, personer med låg utbildningsnivå och personer med funktionsnedsättning. Utbildningsnivån är relativt hög i Västerås men skillnaderna mellan kön och bostadsområden är stora. Arbetslösheten är högre än riksgenomsnittet och drabbar särskilt utrikesfödda kvinnor och personer med funktionsnedsättning.
- Demokratin är i ett allvarligt läge. Tilliten i samhället har minskat, och så även valdeltagandet, med stora skillnader mellan olika stadsdelar.
- De drygt 13 000 privata företagen i Västerås ger arbete åt ungefär 74 % av alla som är sysselsatta i Västerås. Utmaningar i form av stor brist på detaljplanerad verksamhetsmark kvarstår. Även bristen på el-kraft gör att vi har svårigheter att landa nyetablering och även möta expansion av befintligt näringsliv. Vidare är kompetens- och arbetskraftsbristen en jätteutmaning för näringslivet samtidigt som vi i Västerås har en förhållandevis hög arbetslöshet.
- Västerås stad har en god ekonomisk hushållning med stabila ekonomiska resultat och uppfylla mål kring soliditet.

Målbilder för ett hållbart Västerås

Västerås är en av Sveriges äldsta städer, präglad av sin långa historia som maktcenter och mötesplats och sitt unika läge vid Mälaren. Här finns en stolt tradition av teknisk innovation, framåtanda och förmåga till samverkan med goda grannar och omvärlden. Det geografiska läget ger tillgång till både vatten och natur, stad och landsbygd. Kommunen präglas av tillväxt och har ett rikt kulturliv, framgångsrikt idrottsliv, starkt civilsamhälle och ett diversifierat näringsliv.

Målbilderna nedan anger det önskade läget för Västerås som geografiskt område och för de personer som bor och verkar här. Målbilderna är framtagna utifrån de nuvarande utmaningarna och anger det önskade läget för 2040. Till varje målbild finns några områden som ska prioriteras för att bidra till målbilden. De prioriterade områdena utgår från utmaningarna som identifierats enligt ovan, och ses över vid eventuell revidering av programmet.

I VÄSTERÅS HÅLLER VI OSS INOM PLANETENS GRÄNSER OCH LIVSKRAFT FRODAS

Västerås har uppnått netto-noll utsläpp av växthusgaser, och den samlade miljö- och resursanvändningen ligger inom de planetära gränserna. Genom hållbara konsumtions- och levnadsvanor och en cirkulär ekonomi har ett motståndskraftigt samhälle etablerats, där både invånare och ekosystem ges förutsättningar att utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Västerås är ett föredöme i att förena klimatansvar med livskvalitet.

Begreppet "Planetära gränser" pekar ut nio miljöprocesser som är kritiska för planetens stabilitet och förklarar hur mycket av mänsklig påverkan jorden tål. Det täcker in klimatförändringar, biologisk mångfald, markanvändning, färskvatten, biokemiska flöden, havsförsurning, aerosoler i atmosfären, ozon i stratosfären och syntetiska substanser.

Följande områden är prioriterade:

- Netto-noll utsläpp av växthusgaser
- Påverkan på miljö och naturresurser
- Förutsättningar för hållbar livsstil

VÄSTERÅS ÄR EN STOLT, INKLUDERANDE OCH INNOVATIV KOMMUN

Västerås är en plats där hållbara idéer blir verklighet genom öppenhet, dialog och samverkan. Här finns ett starkt näringsliv och ett gott företagsklimat. I Västerås samverkar invånare, akademi, näringsliv och andra samhällsaktörer i ett gemensamt ansvarstagande för att hantera nuvarande och framtida utmaningar. Innovationskraften i Västerås bidrar till att stärka såväl den gröna ekonomins utveckling som den sociala sammanhållningen. Samtliga invånare ges förutsättningar att känna delaktighet och stolthet i ett inkluderande samhälle som bygger på demokratiska principer, rättvisa och ömsesidig tillit.

Följande områden är prioriterade:

- Starkt näringsliv
- Hög sysselsättning
- Demokrati

I VÄSTERÅS HAR VI ETT RIKT OCH HÅLLBART LIV FÖR ALLA – HELA LIVET

Västerås är en trygg och jämställd kommun där alla barn, vuxna och äldre har goda livsvillkor och känner framtidstro. Alla invånare har jämlika förutsättningar till god hälsa, fritid, arbete, utbildning och bostad. Olikheter och mångfald betraktas som en resurs och ett mervärde för den gemensamma utvecklingen. Strukturella hinder är undanröjda och de mänskliga rättigheterna tillgodosedda. Det handlar inte bara om att skydda rättigheter, utan också om att förverkliga dem i både princip och praktik – varje dag, hela livet.

Följande områden är prioriterade:

- Jämlika förutsättningar
- Jämställdhet
- Trygghet

Genomförande och uppföljning

Det hållbara samhället skapar vi tillsammans, ingen kan göra allt men alla kan göra något. Programmet ger handlingsutrymme att rikta fokus åt olika håll beroende på var de största behoven finns. Vi lever i en föränderlig värld och vi behöva vara omställningsbara utifrån olika behov fram till 2040. Detta program är:

- Styrande för koncernen Västerås stad
- Vägledande för koncern Västerås stads samarbetspartners
- Inspirerande för invånare, civilsamhälle och näringsliv

Att programmet är styrande för Västerås stad innebär att målbilderna ska kunna appliceras på alla verksamheter inom koncernens förvaltningar och bolag – och att alla behöver bidra. Genomförande av programmet ska ske i enlighet med Västerås stads styrmodell och policy för styrning i koncernen Västerås stad.

De prioriterade områdena i detta program kommer att följas upp och rapporteras till kommunstyrelsen samt inkluderas i koncernens årsredovisning. I uppföljning och rapportering synliggörs de kortsiktiga förflyttningarna som behövs för att leda mot de långsiktiga målen. En gång per mandatperiod görs en fördjupad analys på programmet som helhet. Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljningen av programmet. Vi följer förflyttningen i förhållande till programmets målbilder genom att:

- Mäta förändring och utveckling på samhällsnivå genom relevanta indikatorer.
- Följa samhällstrender på lokal, nationell och internationell nivå.
- Beskriva orsaker och effekter utifrån de insatser som vi som koncern har gjort och hur insatserna bidragit till programmets måluppfyllelse.

Analysen baserade på mätningar och beskrivningar ligger till grund för att planera hur utvecklingen bäst kan styras mot programmets målbilder. Resultatet av uppföljningen, i kombination med budgetutrymme och prioriteringar, ska utgöra underlag för framtida prioriterade områden så att koncernen ställer om och riktar fokus på dagens och kommande behov.

Målbilderna i detta program har fokus på att skapa effekt för de vi är till för och för utvecklingen av Västerås. Målbilderna är breda och kan ej mätas med en enda indikator. Eftersom hållbar utveckling handlar om komplexa samhällsutmaningar behöver vi hela tiden utgå från vår omvärld och det system av aktörer som bidrar till hållbarhet på olika sätt. Effekter på hållbarhet i Västerås fås genom att väga samman det som kommunen gör och har rådighet i, med det som sker i omvärlden och genom andra aktörer som bidrar till målen. Uppföljningen ska handla om att skapa möjligheter för lärande och utveckling både internt i koncernen Västerås stad och för våra samarbetspartners och invånare.

VÄSTERÅS STAD

Kontaktcenter: 021-39 00 00

www.vasteras.se